

Citation:

C.D. de Langen, Levensbericht H.J.M. Weve, in:
Jaarboek, 1961-1962, Amsterdam, pp. 312-319

LEVENSBERICHT
VAN
HENDRICUS JACOBUS MARIE WEVE
(19 april 1888—3 januari 1962)
DOOR
C. D. DE LANGEN

In de vroege avonduren van de derde dag van het juist begonnen jaar 1962 is Weve van ons heengegaan en sloten zich de oogleden van hem die zijn ganse leven gewijd had om aan anderen het bezit van het licht in hun ogen te verdedigen.

Door zijn heengaan heeft de Nederlandse oogheekunde een van haar belangrijkste vertegenwoordigers verloren. Zijn opvolger Ten Doeschate formuleerde zijn betekenis als volgt: Met Weve is een der beroemdste Nederlandse artsen en wellicht de beroemdste oogarts van zijn tijd heengegaan. Hij behoorde te zamen met enkele anderen tot de leidende groep in de internationale oogheekundige wereld. Met mannen als Duke Elder, Arruga, Franceschetti en misschien een of twee andere wereldnamen vormde hij een kern van „grand old man”, wier gezag door een ieder zonder bedenking werd geaccepteerd.

In de Koninklijke Akademie van Wetenschappen heeft hij de grote traditie van de Nederlandse oogheekundigen kunnen voortzetten, zoals deze door Donders en Van Der Hoeve was gesticht.

Maar dit in memoriam van Hendricus, Jacobus, Marie Weve bestemd voor het jaarboek van de Akademie beoogt niet alleen een weergave te zijn van zijn wetenschappelijk scheppen en leven, maar tevens om ons een ogenblik te verdiepen in de mens en het rijke en gelukkige leven dat hem deelachtig is geworden.

HENDRICUS JACOBUS MARIE WEVE
(19 april 1888—3 januari 1962)

Op 19 april 1888 werd Weve, door zijn vrienden kortweg als Hak aangeduid, te Nijmegen geboren. Zijn vader was architect, die vooral bekendheid heeft verworven door restauratie werkzaamheden aan historische gebouwen. Van hem erfde de zoon waarschijnlijk een uitgesproken historische en artistieke belangstelling. Van de andere bouwwerken van zijn vader, die de grote ontwikkeling van Hak tot op zeer hoge leeftijd heeft mogen volgen, noem ik slechts het Musis Sacrum te Arnhem. Zij waren met zijn zessen te Nijmegen. Zijn oudere broer, Dominicaans geestelijke heeft hem overleefd en heeft op eenvoudige, maar zo indrukwekkende wijze het heengaan van zijn jongere broer in het kerkgebouw te Zeist mogen leiden.

Na de lagere school heeft het Aloysius college te Nijmegen hem onder zijn leerlingen geteld. Hij verliet het in 1906 om zich naar Amsterdam te begeven voor zijn medische studie, in 1912, nu bijna 50 jaren geleden, verwierf hij daar de artsbul.

Dan wordt de oogheelkundige richting gekozen en wordt hij assistent bij de eminente en veelzijdige Straub, die een grote invloed op zijn verdere ontwikkeling als mens en wetenschap beoefenaar heeft gehad. Zeeman was reeds bij Straub werkzaam en ook deze beide overigens zo verschillende mannen hebben zonder het zich scherp te realiseren een grote invloed op elkaars wetenschappelijke belangstelling uitgeoefend.

Nog voor de eerste wereldoorlog was hij in de gelegenheid enige tijd te werken bij Wessely te Würzburg, terwijl in deze periode hij eveneens in de gelegenheid was bij Hess te werken. Over het werk bij beide sprak hij in latere jaren met grote dankbaarheid.

Bij het uitbreken van de oorlog verschijnt hij in uniform en verhuist als officier van gezondheid naar Brabant, maar weet een deel van zijn tijd aan zijn verdere ontwikkeling als oogarts te blijven wijden. Dit had tengevolge, dat het bestuur van het bekende Rotterdamse oogziekenhuis hem in 1916 het aanbod deed om de positie van eerste geneesheer te komen vervullen.

Er wordt een overeenkomst met de militaire dienst gesloten en Weve staat op 28-jarige leeftijd aan het hoofd van een van de eerste en beste oogheelkundige klinieken van Nederland en ten dele

ook van Europa. En in deze dubbele positie wordt zijn grote activiteit niet afgeremd, integendeel in deze altijd levende en werkende stad wordt zijn daadkracht op verbazingwekkende hoogte gebracht.

Dat jaar 1916 is ook in geheel ander opzicht van zeer grote betekenis geworden. De jonge Regina Hermina Maria Terwindt uit Arnhem vond haar plaats naast hem in het leven, dat zij nu verder samen opbouwen. En wie het gezin Weve van nabij heeft leren kennen, heeft ervaren hoe de atmosfeer die zij in huis om hem heen wist te scheppen hem het altijd actieve en rusteloze werken mogelijk maakte.

Zo was 1916 niet alleen het begin van een grote wetenschappelijke carrière, maar tevens de aanvang van een uitermate gelukkig en rijk gezinsleven.

Wanneer wij eerst ons bezighouden met zijn wetenschappelijke activiteiten uit deze Rotterdamse periode, dan zien wij dat het zeer uiteenlopende onderwerpen waren welke hem tot wetenschappelijk onderzoek en verdere studie voerden. Bovendien moest reeds spoedig door de grote toeloop van patiënten de uren besteed aan wetenschappelijke arbeid hard worden bevochten. Uit deze eerste tijd dateren naast een aantal casuïstische en operatief-technische mededelingen een niet onbelangrijk aantal zuiver wetenschappelijke publikaties over, kleurenzien, astigmatisme, lichtzin bij lagere dieren, pupilbewegingen, gekleurde nabeelden enz., verder — zeer karakteristiek voor een van Weve's vele hobbies en interesses, — een aantal historische mededelingen betrekking hebbende op afbeeldingen van de bril in de beeldende kunst.

Op het gebied van de geschiedenis van de bril was hij een autoriteit. Hij bezat een zeer fraaie collectie oude brillen, die hij ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van het gasthuis aan deze instelling heeft geschonken.

In deze stormachtige jaren kon het nog niet tot een dissertatie komen. Dit heeft plaats in 1924 te Amsterdam. De titel van het proefschrift luidt: *Over keratitis urica en andere vormen van jichtig ooglijden*. De grote Engelse ophthalmoloog en latere vriend van Weve, Duke Elder, zegt van deze dissertatie: „it was a masterly

work wherein rare corneal appearances, little understood or appreciated at the time, were for the first time correlated into an integrated picture."

Dan volgen weer jaren gevuld met steeds wisselende werkzaamheden, zowel wetenschappelijke als praktische. Hij heeft de gelegenheid om zijn verschillende gaven tot een hoge graad van ontwikkeling te brengen, in deze jaren heeft hij de basis kunnen leggen voor zijn latere roem als oog-chirurg.

Het jaar 1929 is wederom een zeer belangrijk jaar in zijn veel bewogen leven, maar het was ook een moeilijk jaar.

Hij werd benoemd tot hoogleraar in de oogheekunde aan de Utrechtse Universiteit. Het was een heel uitzonderlijke benoeming, want de naam Weve kwam niet voor op de voordracht welke de faculteit de minister had aangeboden. Onder die omstandigheden was het voor Weve een moeilijke gang om zijn plaats in de faculteit te gaan bezetten. Hij heeft toen in geen enkel opzicht gereageerd op verschillende hem niet aangename bejegeningen, hij is aan het werk gegaan met dezelfde intensiteit en geconcentreerdheid welke zijn Rotterdamse tijd zo hebben gekenmerkt.

Al werd hij dus niet bepaald met open armen door de faculteit ontvangen, het heeft hem in zijn werk niet gedeerd en de toekomst heeft geleerd, dat deze benoeming voor de Utrechtse Universiteit van onschatbare waarde is gebleken.

Maar hij had nog andere teleurstellingen te verwerken en moeilijkheden te overwinnen. Als hoogleraar volgde min of meer automatisch de benoeming tot geneesheer-directeur van het door Donders gestichte Nederlandsch Gasthuis voor behoeftige en minvermogene ooglijders. Welnu, de kennismaking met dit gasthuis en de toestand waarin het verkeerde was nu niet bepaald zo dat het de jonge hoogleraar heel dankbaar kon stemmen. Hij was gewend te werken in de modern geoutilleerde Rotterdamse kliniek en belandde nu in een inrichting die, eerst ten gevolge van langdurige ziekte van zijn voorganger, vervolgens door een te lang gerekt interregnum, zeer achterop was geraakt. Ook op deze dagelijks weer te ervaren teleurstelling reageerde Weve op een wijze, zoals wij hem ook

later moeilijke situaties hebben zien overwinnen. Toen hem bleek dat het niet mogelijk was op korte termijn kredieten te verkrijgen ter verbetering van de bestaande toestand, bracht hij voor eigen rekening de meest noodzakelijke verbeteringen aan, het aan de toekomst overlatende op welke wijze de door hem gemaakte kosten vergoed zouden worden.

Maar aan de andere kant is het juist dit moeilijke jaar 1929 geweest welke voor Weve's toekomst in andere opzichten zo belangrijk is geweest. Het heeft de richting van zijn werk een grondige wijziging doen ondergaan, hem op een speciaal werkterrein gebracht waar hij zijn bijzondere gaven volledig kon ontwikkelen, waardoor zijn internationale en nationale positie zo'n geweldige vlucht heeft kunnen nemen.

Onder leiding van Van der Hoeve, toen voorzitter van de sectie Natuurkunde van de Academie werd in 1929 voor de eerste maal na de wereldoorlog weer een internationaal oogheelkundig congres gehouden en Nederland was als congresland uitverkoren. Op dat congres deed de Zwitserse oogarts Jules Gonin een belangrijke mededeling. Hij had een operatieve methode ontwikkeld, die het mogelijk maakte vele gevallen van ablatio retinae te genezen en daardoor het gezichtsvermogen te redden en blindheid te voorkomen.

Weve was een der eersten die de grote draagwijdte van deze ontdekking begreep en hij wierp zich met alle energie op dit gebied der oogheelkundige chirurgie en de grote problemen welke hiermede ook in ander opzicht samenvielen. Hij bezat een aantal persoonlijke gaven, die hem voor de toepassing van deze operatietechniek bijzonder geschikt maakten. Een grote gezichtsscherpte, een uitstekend waarnemingsvermogen, een uitgesproken tekentalent, een uitzonderlijk visueel geheugen, grote operatieve vaardigheid en een foxterrier-achtige vasthoudendheid maakten hem tot een ideale ablatio-chirurg.

Duke Elder schreef enige jaren geleden ter ere van Weve's 70ste verjaardag: „Equally endowed with operative skill combined with the originality of mind and spirit of adventure which fitted him to

devise new techniques, he has come to be recognized as one of the first ophthalmic surgeons in Europa; in this capacity he has attracted to his clinic difficult cases from all over the world. Frequently, when others admitted failure in such cases, he succeeded."

Zo werd in de loop der jaren het Utrechtse gasthuis een pelgrimsoord voor de internationale oogheekundige wereld en patiënten stroomden uit alle windstreken naar Utrecht.

Later begon hij ook de aanval op verschillende intra-oculaire tumoren, waarbij het hem lukte om een oog dat is aangetast door een retina-blastoma of een melano-blastoma te behouden.

Weve is gelukkig geweest in het vinden van zeer bekwame medewerkers die een deel van zijn te omvangrijke taak hebben kunnen overnemen. Zonder de hulp van Fischer en later tevens van Mulock Houwer had hij een deel van zijn werkzaamheden belangrijk moeten beperken.

Ook na het bereiken van zijn 70ste jaar heeft deze altijd werkzame man zich niet los kunnen maken van de vele vragen om hulp welke hem van ernstige patiënten bleven bereiken. Tot zeer kort voor zijn dood heeft hij zijn curatieve taak voortgezet.

Aan waardering voor al zijn werk heeft het hem niet ontbroken. Talrijke onderscheidingen van zeer uiteenlopende aard mocht hij ontvangen. Ik geloof niet dat er een hoogleraar in Nederland te vinden is, die onder een even grote vracht van eerbewijzen werd bedolven.

Hier moge een kleine maar bij lange na niet volledige opsomming volgen: Hij was drager van drie commandeurskruisen, een groot-officierskruis en twee ridderkruisen, lid van onze Koninklijke Akademie, van de Koninklijke Vlaamse Akademie van Geneeskunde, lid van de International Council of Ophthalmology. Verder ere-lid van talrijke internationale gezelschappen. Het oogheekundig genootschap van Engeland verleende hem de hoogste onderscheiding welke zij kon geven in 1939 door de toekenning van de „Bowman Medal”.

Verder gaf hij de Montgomery en de Montpellier Lecture. Het

is slechts een greep uit de lange lijst der meest uiteenlopende eerbewijzen.

Hoewel Weve geenszins ongevoelig kon blijven voor zoveel eer, stond hij er persoonlijk zeer nuchter tegenover en beseftte hij zeer wel de relatieve waarde van meerdere van deze uitingen die onze moderne tijd zo belangrijk gaat vinden.

Zo komen wij tot de mens Weve.

Laat ik ook hier eerst Duke Elder aan het woord.

„For over a quarter of a century I have known him intimately; he has stayed at my home, and I at his; we have seen each other at work. There is no colleague throughout the world whom I admire more; nor any for whom I have a greater affection. Few do I meet with greater anticipation; none do I leave with greater regret. With his knowledge and astute critical faculty, few can give a wiser opinion of recent advances in ophthalmology; full of kindness and sincerity, brimming over with a puckish sense of humour and a prolific purveyor of good stories, none is a more delightful companion; with his transparent honesty and integrity, none can be trusted more. Never have I heard him — even on provocation — say a disparaging word of anyone. Nor am I alone in my assesment. On his recent journeys in other countries — to America, to India, to Africa, and to Australia — he left behind him a warm memory, not only of a wise and mature ophthalmologist, but of a human being whose enthusiasm for life generally, for photographing birds or gathering flowers, for assimilating the spirit of a community, and for enthralling — and amusing — a gathering in an after-dinner speech is equalled only by the highness of his humanity.”

Zijn aanleg, zijn belangstelling ook buiten zijn vak, zijn liefde voor de natuur, het alles geeft ons een beeld van zijn grote veelzijdigheid en zijn diepe eerbied voor alles wat God het mensdom heeft geschonken. Lichamelijk en geestelijk tot het laatste onvermoeibaar, was hij naast een gever toch ook een heerlijke genierter. En zelfs de kunst van het genieten kon hij zo heerlijk overbrengen op hen die met hem in gezelschap waren. Een goed diner, een goed

glas wijn, een goede sigaar, een goede jachtdag, een goede dag in de natuur, een goede dag te paard, of op andere tijden in musea, in de avonduren bij zijn boeken en verzamelingen (zoals zijn grote verzameling van penningen) altijd was hij de gelukkige man die van dat alles wist te genieten en die zich bewust was van het rijke leven dat God hem geschonken had.

Hij was een diep gelovig mens en zijn gehele levensblijheid was gestoeld op deze diep gewortelde katholieke geloofsovertuiging. Daarnaast een grote en beminnelijke verdraagzaamheid en eerbied voor de geloofsovertuigingen van anderen. Hij was niet iemand die een ander wilde overtuigen van de juistheid van zijn geloof, maar die slechts wilde laten zien hoe gelukkig hij was in wat hem als geloofsovertuiging gegeven was.

Ook in dit opzicht een voorbeeld voor velen.

Zo was hij ook in zijn gezin, de echtgenoot en vader die bij alles wat het leven hem bracht zich het gelukkigst voelde wanneer vrouw en kinderen daarbij waren. Zo'n man en vader te hebben gehad, zal voor hen in komende jaren het grootste lichtpunt zijn, al zal hij niet meer als levend beeld in hun midden mogen vertoeven.